

การดำเนินงานด้านโภชนาการ วิสาหกิจชุมชน



กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน

คำนำ

วิสาหกิจชุมชน เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากของประเทศ โดยอาศัยการรวมกลุ่มของสมาชิกในชุมชนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างรายได้ และเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืน การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในปัจจุบันจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการภาษีอากร เพื่อให้เป็นไปตามกฎหมาย และระเบียบที่เกี่ยวข้อง อันจะส่งผลให้การดำเนินกิจการมีความน่าเชื่อถือ และสามารถเติบโตได้อย่างมั่นคง กรมส่งเสริมการเกษตร ในฐานะหน่วยงานหลักที่สนับสนุนการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ได้จัดทำ เอกสารคำแนะนำ และคู่มือการดำเนินงานด้านภาษีอากรของวิสาหกิจชุมชน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘ ฉบับนี้ขึ้น เพื่อให้เจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมการเกษตร และวิสาหกิจชุมชน มีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถดำเนินการด้านภาษีได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

กรมส่งเสริมการเกษตรหวังเป็นอย่างยิ่งว่า เอกสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน และเป็นพื้นฐานสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากของประเทศให้เติบโตอย่างมั่นคง และยั่งยืนต่อไป

กรมส่งเสริมการเกษตร

๒๕๖๘

คำนำ

	หน้า
ความเป็นมา	๑
วัตถุประสงค์	๒
กฎหมายที่เกี่ยวข้อง	๒
สิ่งที่วิสาหกิจชุมชนต้องดำเนินการ	๒
วิสาหกิจชุมชนที่ไม่ได้จดทะเบียนนิติบุคคล	๒
การยื่นคำร้องขอมีเลขประจำตัวผู้เสียภาษีอากรและบัตรประจำตัวผู้เสียภาษีอากร	๒
ขั้นตอนการยื่นคำร้องขอมีเลขประจำตัวผู้เสียภาษีอากร	๓
วิธีการบันทึกรายงานเงินสดรับ - จ่าย	๕
การเสียภาษีเงินได้ของวิสาหกิจชุมชนที่ไม่ได้จดทะเบียนนิติบุคคล	๕
วิสาหกิจชุมชนที่เป็นนิติบุคคล	๙
การจัดทำบัญชี	๙
การเสียภาษีของนิติบุคคล	๑๒
ภาษีมูลค่าเพิ่ม	๑๕
ปัญหาอุปสรรค แนวทางในการแก้ไข และข้อเสนอแนะ	๑๗

เรื่อง การดำเนินงานด้านภาษีอากรของวิสาหกิจชุมชน

๑. บทนำ

ความเป็นมา

การพัฒนาเศรษฐกิจในระดับฐานรากเป็นรากฐานสำคัญของความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมไทยที่มีโครงสร้างชุมชนเป็นแกนกลางของการผลิตและการดำรงชีวิต “วิสาหกิจชุมชน” เกิดจากการรวมกลุ่มของคนในชุมชน ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ โดยใช้ทรัพยากร แรงงาน ภูมิปัญญาท้องถิ่น และทุนภายในชุมชนมาแปรรูปเป็นสินค้าและบริการ เพื่อสร้างรายได้เพิ่มมูลค่า และยกระดับคุณภาพชีวิตของสมาชิกในชุมชนอย่างยั่งยืนตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. ๒๕๔๘ และที่แก้ไขเพิ่มเติม ซึ่งเป็นกลไกการขับเคลื่อน และกำหนดกรอบแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชน โดยมีกรมส่งเสริมการเกษตรทำหน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน เป็นหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบการดำเนินงานด้านนโยบาย และการพัฒนากลไกสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมของวิสาหกิจชุมชนให้สามารถเติบโตได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนอย่างเป็นระบบ

ในช่วงที่ผ่านมา แนวโน้มการดำเนินกิจการของวิสาหกิจชุมชนมีพัฒนาการที่ก้าวหน้า หลายแห่งได้จดทะเบียนเป็นนิติบุคคลเพื่อขยายโอกาสทางธุรกิจ เข้าถึงแหล่งทุน และสร้างความน่าเชื่อถือในระดับตลาด อย่างไรก็ตาม การที่วิสาหกิจชุมชนดำเนินกิจการในรูปแบบนิติบุคคลย่อมต้องอยู่ภายใต้ข้อบังคับของกฎหมายภาษีอากร เช่นเดียวกับกิจการทั่วไป ทั้งในด้านการจัดทำบัญชี การคำนวณและยื่นแบบภาษี การหักภาษี ณ ที่จ่าย การเสียภาษีมูลค่าเพิ่ม และภาษีเงินได้นิติบุคคล ซึ่งล้วนมีความซับซ้อนในทางปฏิบัติ และต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจ และระบบบริหารจัดการที่ได้มาตรฐาน ปัจจุบันยังพบว่าวิสาหกิจชุมชนจำนวนมากไม่หย่อนขาดความรู้และทักษะด้านบัญชีและภาษีอากร ทำให้ไม่สามารถจัดทำบัญชีได้อย่างถูกต้อง ส่งผลให้เกิดข้อผิดพลาดในการจัดทำรายงานทางการเงิน การวางแผนภาษี ตลอดจนการปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องอย่างครบถ้วน อันอาจนำไปสู่ความเสี่ยงทางกฎหมายและกระทบต่อความน่าเชื่อถือของกิจการในระยะยาว

จากปัญหาดังกล่าว กรมส่งเสริมการเกษตรจึงได้เล็งเห็นถึงความสำคัญในการพัฒนาองค์ความรู้ และระบบการดำเนินการด้านภาษีของวิสาหกิจชุมชน รวบรวมข้อมูลการดำเนินการทางด้านภาษี เพื่อส่งเสริมสนับสนุน และวางระบบการบริหารจัดการบัญชีและภาษีอากรให้แก่วิสาหกิจชุมชนที่จดทะเบียนเป็นนิติบุคคลอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้ เพื่อให้วิสาหกิจชุมชนสามารถจัดทำบัญชีได้อย่างถูกต้อง เป็นปัจจุบัน และนำข้อมูลทางบัญชีมาใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจทางธุรกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คู่มือการดำเนินงาน เรื่อง “การดำเนินงานด้านภาษีอากรของวิสาหกิจชุมชน” ฉบับนี้ รวบรวมสิ่งที่วิสาหกิจชุมชนต้องดำเนินการ เพื่อพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้มีระบบบัญชีที่มีมาตรฐาน โดยจะให้การสนับสนุนการพัฒนาระบบบัญชีและพัฒนาด้านภาษีอากรของวิสาหกิจชุมชน และแนวทางการพัฒนาให้สามารถดำเนินงานด้านภาษีอากรได้อย่างถูกต้องตามหลักกฎหมาย เป็นระบบ และสอดคล้องกับแนวทางการบริหารจัดการสมัยใหม่ ทั้งนี้ เพื่อให้วิสาหกิจชุมชนสามารถเติบโตในเชิงธุรกิจได้อย่างมั่นคง มีความสามารถในการแข่งขัน และเป็นพลังขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากที่ยั่งยืนของประเทศในระยะยาวต่อไป

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อรวบรวมและจัดทำองค์ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานด้านภาษีอากรของวิสาหกิจชุมชนให้สามารถปฏิบัติตามกฎหมายได้อย่างถูกต้องและเป็นระบบ
๒. เพื่อสนับสนุนและพัฒนาศักยภาพของวิสาหกิจชุมชนด้านการจัดทำบัญชีและภาษีอากร ให้มีความรู้ความเข้าใจ และสามารถใช้อ้างอิงข้อมูลทางบัญชีในการบริหารจัดการธุรกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ
๓. เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมการบริหารจัดการภาษีอากรของวิสาหกิจชุมชนให้มีความเข้มแข็ง ยั่งยืน และสามารถแข่งขันในระบบเศรษฐกิจได้อย่างมั่นคง

๒. กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

การรวบรวมในครั้งนี้อ้างอิงถึงกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับภาษีอากร ได้แก่

- ๒.๑ ประมวลรัษฎากร เช่น ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ภาษีเงินได้นิติบุคคล ภาษีมูลค่าเพิ่ม ภาษีหัก ณ ที่จ่าย
- ๒.๒ ระเบียบกรมสรรพากร และหนังสือเวียนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการยื่นแบบ ชำระภาษี และการรับสิทธิประโยชน์ทางภาษี
- ๒.๓ พระราชบัญญัติการบัญชี พ.ศ. ๒๕๔๓ ที่กำหนดหน้าที่ของผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชี
- ๒.๔ พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. ๒๕๔๘ และที่แก้ไขเพิ่มเติม

๓. สิ่งที่วิสาหกิจชุมชนต้องดำเนินการ

หน้าที่การเสียภาษีของวิสาหกิจชุมชน

วิสาหกิจชุมชนเป็นกิจการของชุมชนที่สร้างรายได้ และก่อให้เกิดการจ้างงานในชุมชน วิสาหกิจชุมชนจึงมีหน้าที่ต้องเสียภาษีตามประมวลรัษฎากร ซึ่งจะเสียภาษีประเภทใด ขึ้นอยู่กับรูปแบบและธุรกรรมของวิสาหกิจชุมชน นั้นๆ

๓.๑ วิสาหกิจชุมชนที่ไม่ได้จดทะเบียนนิติบุคคล

วิสาหกิจชุมชนที่ได้ดำเนินการขอลดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนกับกรมส่งเสริมการเกษตรแล้ว ถือเป็นห้างหุ้นส่วนสามัญตามกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หรือคณะบุคคลที่มีใช้นิติบุคคล ถือเป็นหน่วยภาษี อีกหน่วยหนึ่งแยกต่างหากจากบุคคลที่เป็นสมาชิกของวิสาหกิจชุมชนนั้นๆ โดยวิสาหกิจชุมชนจะต้องยื่นคำร้องขอมีเลขประจำตัวผู้เสียภาษีอากรและบัตรประจำตัวผู้เสียภาษีอากรด้วยแบบ ล.ป.๑๐.๒ ณ สำนักงานสรรพากรพื้นที่ หรือสำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาที่วิสาหกิจชุมชนตั้งอยู่ หรือส่งคำร้อง คำขอ ไปยัง Email : rdeservice@rd.go.th ภายใน ๖๐ วันนับแต่วันที่มิได้พึงประเมิน หากวิสาหกิจชุมชนมีรายได้แต่ไม่ถึงเกณฑ์จะได้รับการยกเว้นภาษีอากร แต่ยังมีหน้าที่ต้องยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา โดยหน้าที่ดำเนินการทางภาษี ประกอบด้วย

๓.๑.๑ การยื่นคำร้องขอมีเลขประจำตัวผู้เสียภาษีอากรและบัตรประจำตัวผู้เสียภาษีอากร (แบบ ล.ป.๑๐.๒) ณ สำนักงานสรรพากรพื้นที่ หรือสำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาที่วิสาหกิจชุมชนตั้งอยู่ หรือส่งคำร้อง คำขอ ไปยัง Email : rdeservice@rd.go.th โดยแนบ

- บัตรประจำตัวประชาชนของผู้มีอำนาจทำการแทนวิสาหกิจชุมชน (ประธาน) และสำเนาบัตรประชาชนของสมาชิกทุกคน
- สำเนาทะเบียนบ้านซึ่งเป็นที่ตั้งของวิสาหกิจชุมชน
- สำเนาหนังสือสำคัญแสดงการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน (ท.ว.ช. ๒)
- สำเนาคำขอจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน (แบบ สวช. ๐๑ หรือรายงานการประชุมเพื่อขอจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน)

ขั้นตอนการยื่นคำร้องขอมีเลขประจำตัวผู้เสียภาษีอากร และบัตรประจำตัวผู้เสียภาษีอากร



๓.๑.๒ จัดทำรายงานเงินสดรับ - จ่าย

อธิบดีกรมสรรพากร^{*} กำหนดให้วิสาหกิจชุมชนที่ไม่ได้จดทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่ม (วิสาหกิจชุมชนที่มีรายได้ต่อปีน้อยกว่า ๑.๘ ล้านบาท) และมีเงินได้ ต้องจัดทำบัญชีหรือรายงานแสดงรายได้และรายจ่ายเป็นประจำวัน โดยต้อง มีรายการและข้อความอย่างน้อย ดังนี้

รายงานเงินสดรับ - จ่าย

ชื่อผู้ประกอบการ วิสาหกิจชุมชน ก.ไก่ เลขประจำตัวประชาชน

ชื่อสถานประกอบการ วิสาหกิจชุมชน ก.ไก่ เลขประจำตัวผู้เสียภาษีอากร ๐๙๙๒๐๐๐๐๐๐๐๑

วันเดือนปี	รายการ	รายรับ (บาท)		รายจ่าย (บาท)				หมายเหตุ
				ซื้อสินค้า		ค่าใช้จ่ายอื่นๆ		
๑ ก.ค. ๖๗	ขายสินค้า	๑๕,๐๐๐	๐๐	-	-	-	-	การลงรายงานเงินสดรับ-จ่าย วิธีที่ 1
	ค่าเช่าบ้าน	-	-	-	-	๑๐,๐๐๐	๐๐	
๓ ก.ค. ๖๗	ขายสินค้า	๗,๐๐๐	๐๐	-	-	-	-	
	ซื้อวัตถุดิบ	-	-	๑๐,๐๐๐	๐๐	-	-	
								แบบรวมยอด
๕ ก.ค. ๖๗	ขายข้าวสาร	๕,๐๐๐	๐๐	-	-	-	-	การลงรายงานเงินสดรับ-จ่าย วิธีที่ 2
	ขายข้าวแค้น	๒,๐๐๐	๐๐	-	-	-	-	
	ซื้อข้าวเปลือก	-	-	๘,๐๐๐	๐๐	-	-	
	ค่าน้ำมันรถส่งของ	-	-	-	-	๕๐๐	-	
	รวม	๒๙,๐๐๐	๐๐	๑๘,๐๐๐	๐๐	๑๐,๕๐๐	๐๐	แบบลงรายละเอียด

คำอธิบายรายงานเงินสดรับ - จ่าย

๑. ช่อง “วัน/เดือน/ปี” ใช้บันทึกวันที่ เดือน และปี พ.ศ. ที่มีรายการรับเงินและจ่ายเงิน
๒. ช่อง “รายการ” ใช้บันทึกรายละเอียดของรายการรับเงิน และจ่ายเงิน เช่น ขายสินค้า ค่าซื้อสินค้า ค่าเช่าบ้าน ค่าน้ำ ค่าไฟ เงินเดือน เป็นต้น
๓. ช่อง “รายรับ” ใช้บันทึก “จำนวนเงิน” ที่ได้รับเข้ามาตามรายละเอียดในช่องรายการ
๔. ช่อง “รายจ่าย” เป็นการซื้อสินค้า ใช้บันทึก “จำนวนเงิน” ที่จ่ายในการซื้อสินค้าที่เกี่ยวข้องกับกิจการ
๕. ช่อง “รายจ่าย” เป็นค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ใช้บันทึก “จำนวนเงิน” เป็นค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกิจการ
๖. กรณีการขายสินค้าเป็นเงินเชื่อ หรือซื้อสินค้าเป็นเงินเชื่อ ให้บันทึกในวันที่ได้รับชำระหรือวันที่จ่ายค่าสินค้านั้น โดยอธิบายเพิ่มเติมในช่องหมายเหตุ

หมายเหตุ : รายงานเงินสดรับ - จ่าย หมายถึง บัญชีหรือรายงานแสดงรายได้และรายจ่าย

^{*} ประกาศอธิบดีกรมสรรพากร เกี่ยวกับภาษีเงินได้ (ฉบับที่ ๔๓๒) เรื่อง กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขเพื่อการยกเว้นภาษีเงินได้สำหรับเงินได้ ของวิสาหกิจชุมชน ลงวันที่ ๑๒ มกราคม ๒๕๖๖

วิธีการบันทึกรายงานเงินสดรับ – จ่าย

๑. ต้องมีรายการและข้อความตามแบบที่อธิบดีกรมสรรพากรประกาศกำหนด วิสาหกิจชุมชนสามารถเพิ่มช่องรายการให้เหมาะสมกับสภาพของกิจการได้

๒. ต้องจัดทำรายงานเงินสดรับ – จ่าย เป็นภาษาไทย

๓. ต้องลงรายการในรายงานฯ ภายใน ๓ วันทำการ นับแต่วันที่มียารายได้หรือรายจ่าย

๔. รายการที่นำมาลงในรายงานเงินสดรับ – จ่าย

- ต้องมีเอกสารประกอบการลงรายงาน เช่น ใบเสร็จรับเงิน ใบกำกับภาษี ฯลฯ
- รายจ่ายที่นำมาลงในรายงานฯ ต้องเป็นรายจ่ายที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการประกอบกิจการ
- สำหรับภาษีซื้อที่เกิดจากรายจ่ายนั้น สามารถนำมาลงเป็นต้นทุนของสินค้าหรือค่าใช้จ่ายได้ทั้งจำนวน หากวิสาหกิจชุมชนไม่ได้จดทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่ม
- หากมีการขายสินค้า/ให้บริการ ซื้อสินค้า และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ เป็นเงินเชื่อ ให้บันทึกรายการในวันที่ได้รับชำระหรือวันที่จ่ายชำระค่าสินค้า/บริการนั้น โดยอธิบายเพิ่มเติมในช่องหมายเหตุ

๕. ให้สรุปยอดรายรับและรายจ่ายเป็นรายเดือน เพื่อใช้เป็นหลักฐานประกอบการ ยื่นแบบแสดงรายการเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

๖. การลงรายงานเงินสดรับ – จ่าย สามารถลงรายการได้ ๒ วิธี คือ

- วิธีที่ ๑ การลงรายการเป็นยอดรวมของแต่ละวันทำการ หรือ
- วิธีที่ ๒ การลงรายการโดยลงรายละเอียดของรายการรายรับ – รายจ่าย

๓.๑.๓ การเสียภาษีเงินได้ของวิสาหกิจชุมชนที่ไม่ได้จดทะเบียนนิติบุคคล

วิสาหกิจชุมชนที่ไม่ได้จดทะเบียนนิติบุคคล มีหน้าที่ต้องเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาตามที่กฎหมายกำหนด โดยกรมสรรพากรออกกฎกระทรวงฉบับที่ ๓๘๕ (พ.ศ.๒๕๖๕) ขยายระยะเวลาการยกเว้นภาษีเงินได้สำหรับวิสาหกิจชุมชนตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน เฉพาะที่เป็นห้างหุ้นส่วนสามัญหรือคณะบุคคลที่มีใช่นิติบุคคล ซึ่งมีเงินได้ไม่เกิน ๑,๘๐๐,๐๐๐ บาทต่อปีสำหรับปีภาษีนั้น สำหรับเงินได้พึงประเมินที่ได้รับตั้งแต่วันที่ ๑ มกราคม ๒๕๖๖ ถึงวันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๖๘

เงื่อนไขการยกเว้นภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาให้แก่วิสาหกิจชุมชน

๑. เป็นวิสาหกิจชุมชนที่จดทะเบียนกับกรมส่งเสริมการเกษตร แต่ไม่ได้จดทะเบียนนิติบุคคล

๒. มีเงินได้ไม่เกิน ๑.๘ ล้านบาทต่อปี (ถ้าวิสาหกิจชุมชนมีเงินได้พึงประเมินเกินกว่า ๑,๘๐๐,๐๐๐ บาทต่อปี จะต้องนำเงินได้พึงประเมินตั้งแต่บาทแรก มาคำนวณภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา)

๓. ต้องจัดและเก็บรักษาบัญชีหรือรายงานแสดงรายได้และรายจ่ายประจำวัน (รายงานเงินสดรับ – จ่าย) และใบสำคัญแสดงการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนไว้นาน้อยกว่า ๕ ปี ณ ที่ตั้งของวิสาหกิจชุมชน พร้อมทั้งให้เจ้าพนักงานของกรมสรรพากรตรวจสอบได้ทันที

๔. ยื่นแบบ ภ.ง.ด. ๙๔ และ ภ.ง.ด. ๙๐ โดยแสดงรายการเงินได้ที่ได้รับยกเว้นด้วย

การคำนวณภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

วิสาหกิจชุมชนที่ไม่ได้จดทะเบียนนิติบุคคลถือเป็นบุคคลธรรมดาประเภทหนึ่ง จะต้องนำเงินได้พึงประเมินของตนตลอดปีภาษีไปคำนวณภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา โดยยื่นแบบแสดงรายการภาษีปีละ ๒ ครั้ง ดังนี้

แบบแสดงรายการภาษี	เงินได้พึงประเมินที่นำมาคำนวณภาษี		กำหนดเวลายื่นแบบ
	ประเภทเงินได้	เงินได้ที่ได้รับตั้งแต่	
ครั้งที่ ๑ ภ.ง.ด. ๙๔ (ภาษีเงินได้ครึ่งปี)	มาตรา ๔๐(๕)(๖)(๗)(๘)	มกราคม – มิถุนายน (๖ เดือน)	กรกฎาคม – กันยายน ของปีภาษีนั้น
ครั้งที่ ๒ ภ.ง.ด. ๙๐ (ภาษีเงินได้ประจำปี)	มาตรา ๔๐(๑) ถึง (๘) (เงินได้ทั้งหมด)	มกราคม – ธันวาคม (๑๒ เดือน)	มกราคม – มีนาคม ของปีภาษีถัดไป

หมายเหตุ : วิสาหกิจชุมชนสามารถยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาได้ ณ สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาที่วิสาหกิจชุมชนมีภูมิลำเนาอยู่ และทางเว็บไซต์กรมสรรพากร (www.rd.go.th) โดยสามารถนำภาษีที่ถูกต้อง ณ ที่จ่ายมาหักออกจากภาษีที่ต้องชำระได้

การหักค่าใช้จ่าย

วิสาหกิจชุมชนสามารถเลือกหักค่าใช้จ่ายได้ ๒ แบบ คือ

แบบที่ ๑ การหักค่าใช้จ่ายเหมา กำหนดไว้เป็นอัตราร้อยละ ๑๕ – ๖๐ ตามที่กฎหมายกำหนด

แบบที่ ๒ การหักค่าใช้จ่ายตามความจำเป็นและสมควร ซึ่งต้องเป็นค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจริง มีความเกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจ และต้องมีเอกสารหลักฐานการหักค่าใช้จ่ายที่พิสูจน์ได้

ค่าลดหย่อน

หมายถึง รายการต่าง ๆ ที่กฎหมายได้กำหนดให้หักได้เพิ่มขึ้นหลังจากได้หักค่าใช้จ่าย เพื่อเป็นการบรรเทาภาระภาษีให้แก่ผู้เสียภาษีก่อนนำเงินได้ที่เหลือซึ่งเรียกว่าเงินได้สุทธิไปคำนวณภาษีตามบัญชี อัตราภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา วิสาหกิจชุมชนที่ไม่ได้จดทะเบียนนิติบุคคลสามารถหักค่าลดหย่อนสำหรับผู้เป็นหุ้นส่วนหรือบุคคลในคณะบุคคลแต่ละคนๆ ละ ๖๐,๐๐๐ บาท แต่รวมกันต้องไม่เกิน ๑๒๐,๐๐๐ บาท

วิธีการคำนวณภาษีเงินได้

การคำนวณภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาประจำปีภาษีและภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาครึ่งปี กฎหมายได้กำหนดวิธีการคำนวณภาษีออกเป็น ๒ วิธีดังนี้

วิธีที่ ๑ คำนวณจากเงินได้สุทธิ (ตามมาตรา ๔๘ (๑))

$$\text{เงินได้สุทธิ} = \text{เงินได้พึงประเมิน} - \text{ค่าใช้จ่าย} - \text{ค่าลดหย่อน}$$

$$\text{ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาต้องชำระ} = \text{เงินได้สุทธิ} \times \text{อัตราภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา}$$

อัตราภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลรัษฎากร (ฉบับที่ ๔๔) พ.ศ. ๒๕๖๐ ใช้บังคับสำหรับเงินได้พึงประเมินประจำปีภาษี พ.ศ. ๒๕๖๐ ที่จะต้องยื่นรายการใน พ.ศ. ๒๕๖๑ เป็นต้นไป

เงินได้สุทธิ (บาท)	อัตราภาษี (ร้อยละ)
๐ - ๑๕๐,๐๐๐*	ยกเว้นภาษี
๑๕๐,๐๐๑ - ๓๐๐,๐๐๐	๕
๓๐๐,๐๐๑ - ๕๐๐,๐๐๐	๑๐
๕๐๐,๐๐๑ - ๗๕๐,๐๐๐	๑๕
๗๕๐,๐๐๑ - ๑,๐๐๐,๐๐๐	๒๐
๑,๐๐๐,๐๐๑ - ๒,๐๐๐,๐๐๐	๒๕
๒,๐๐๐,๐๐๑ - ๕,๐๐๐,๐๐๐	๓๐
๕,๐๐๐,๐๐๑ ขึ้นไป	๓๕

หมายเหตุ : ยกเว้นภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา สำหรับเงินได้สุทธิจากการคำนวณภาษีเงินได้ตามมาตรา ๔๘ (๑) เฉพาะส่วนที่ไม่เกิน ๑๕๐,๐๐๐ บาท ใช้บังคับตั้งแต่ ๑ มกราคม พ.ศ. ๒๕๕๑ เป็นต้นไป

วิธีที่ ๒ คำนวณจากเงินได้สุทธิ (ตามมาตรา ๔๘ (๒))

ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาต้องชำระ = เงินได้ถึงประเมินทุกประเภท (ยกเว้นเงินได้พึงประเมินประเภทที่ ๑) $\times$ ๐.๕%

เงินได้พึงประเมินประเภทที่ ๑ ได้แก่ เงินได้เนื่องจากการจ้างแรงงาน เช่น เงินเดือน ค่าจ้าง

กรณีที่ต้องคำนวณวิธีที่ ๒ ได้แก่ กรณีที่เงินได้พึงประเมินทุกประเภทในปีภาษี แต่ไม่รวมถึงเงินได้พึงประเมินประเภทที่ ๑ (เงินเดือน ค่าจ้าง ฯลฯ) มีจำนวนรวมกันตั้งแต่ ๑๒๐,๐๐๐ บาทขึ้นไป ให้คำนวณในอัตรา ร้อยละ ๐.๕ ของยอดเงินได้พึงประเมิน และตั้งแต่ปี ๒๕๕๒ เป็นต้นไป ภาษีที่คำนวณตามวิธีที่ ๒ ถ้ามีจำนวนไม่เกิน ๕,๐๐๐ บาท ได้รับการยกเว้นภาษี ตามพระราชกฤษฎีกาฯ (ฉบับที่ ๔๘๐) พ.ศ. ๒๕๕๒

หมายเหตุ : ให้ผู้มีเงินได้พึงประเมินคำนวณภาษีตามวิธีที่ ๑ และวิธีที่ ๒ เปรียบเทียบกัน วิธีใดมีจำนวนภาษีที่ต้องชำระสูงกว่าให้เสียภาษีตามวิธีนั้น

การจัดทำบัญชีหรือรายงานแสดงรายได้และรายจ่ายตามประกาศอธิบดีกรมสรรพากร เกี่ยวกับภาษีเงินได้ (ฉบับที่ ๒๔๙)

วิสาหกิจชุมชนที่มีเงินได้เกิน ๑,๘๐๐,๐๐๐ บาทต่อปีขึ้นไป นอกจากต้องจัดทำบัญชีหรือรายงานแสดงรายได้และรายจ่ายประจำวัน และยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา โดยนำเงินได้พึงประเมินตั้งแต่บาทแรกมาคำนวณ เพื่อเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา และต้องยื่นแบบแสดงรายการภาษีภายในเวลาที่กฎหมายกำหนดแล้ว ประกาศอธิบดีกรมสรรพากรเกี่ยวกับภาษีเงินได้ (ฉบับที่ ๒๔๙) ยังกำหนดให้ห้างหุ้นส่วนสามัญหรือคณะบุคคลที่มีโชินติบุคคล จัดทำบัญชีหรือรายงานแสดงรายได้และรายจ่ายดังต่อไปนี้

๑) วิสาหกิจชุมชนที่ไม่ได้จดทะเบียนนิติบุคคล จัดทำบัญชีหรือรายงานแสดงยอดเงินคงเหลือยกมา จำนวนรวมของยอดรายได้และยอดรายจ่ายที่ได้มีการรับมาหรือจ่ายไปในช่วงปีภาษี และยอดเงินคงเหลือยกไป โดยต้องมีรายการและข้อความอย่างน้อยดังนี้

**รายงานบัญชีรับ - จ่าย ของห้างหุ้นส่วนสามัญและคณะบุคคลที่มีใช้นิติบุคคล
ประจำปีภาษี**

ชื่อห้างหุ้นส่วนสามัญ/คณะบุคคล.....

เลขประจำตัวผู้เสียภาษีอากร - - - -

รายการ	รายรับ (บาท)	หมายเหตุ
๑. ยอดเงินคงเหลือยกมาจากปีภาษีก่อน		
๒. ยอดรวมรายรับระหว่างปีภาษี		
๓. ยอดรวมรายจ่ายระหว่างปีภาษี		
๔. ส่วนแบ่งเงินกำไรหรือส่วนแบ่งรายได้ ที่จ่ายให้ผู้เป็นหุ้นส่วนหรือบุคคล		
๕. ยอดเงินคงเหลือยกไปปีภาษีถัดไป		

รายการยอดเงินได้คงเหลือยกไป ปรากฏตาม

๑. บัญชีธนาคาร สาขา

ชื่อบัญชี เลขที่บัญชี

๒. เงินสด บาท

ข้าพเจ้าขอรับรองว่าข้อความข้างต้นถูกต้องและเป็นความจริงทุกประการ

(.....)

ผู้อำนวยการหรือผู้จัดการ

๒) การจัดทำบัญชีหรือรายงานแสดงรายได้และรายจ่าย ตามข้อ ๑ ให้ทำเป็นภาษาไทย ถ้าทำเป็นภาษาต่างประเทศให้มีภาษาไทยกำกับ

๓) การจัดทำบัญชีหรือรายงานแสดงรายได้และรายจ่าย ตามข้อ ๑ ให้ยื่นต่อเจ้าพนักงานประเมิน พร้อมกับการยื่นแบบ ภ.ง.ด. ๕๐ หรือ ภ.ง.ด. ๕๑ ของทุกปีภาษี

๔) ให้ใช้บังคับสำหรับการยื่นแบบ ภ.ง.ด.๕๐ หรือ ภ.ง.ด. ๕๑ ซึ่งจะต้องยื่นรายการตั้งแต่วันที่ ๑ มกราคม พ.ศ. ๒๕๕๘ เป็นต้นไป

การเลิกกิจการวิสาหกิจชุมชน

วิสาหกิจชุมชนที่เลิกกิจการ ต้องดำเนินการ ดังนี้

๑. วิสาหกิจชุมชนหรือผู้แทนวิสาหกิจชุมชนต้องแจ้งนายทะเบียนวิสาหกิจชุมชนเพื่อขอเลิกกิจการ ณ สำนักงานเกษตรอำเภอ ภายใน ๓๐ วันนับจากวันเลิกกิจการ หรือแจ้งผ่านระบบสารสนเทศวิสาหกิจชุมชน www.smce.doae.go.th

๒. ยื่นขอคืนบัตรประจำตัวผู้เสียภาษีอากร ณ สำนักงานสรรพากร พร้อมแนบหลักฐานที่แสดงว่า คณะบุคคลเล็กประกอบกิจการ และบัตรประจำตัวผู้เสียภาษีอากรที่คืน

๓. ชำระบัญชี เนื่องจากวิสาหกิจชุมชนเป็นการดำเนินการกิจการในรูปแบบของคณะบุคคล หรือ ห้างหุ้นส่วนสามัญ การเลิกกิจการและการชำระบัญชีจึงต้องดำเนินการโดยอ้างอิงจากส่วนที่ ๔ การเลิกและชำระบัญชีห้างหุ้นส่วนสามัญ มาตรา ๑๐๕๕ - ๑๐๖๓ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยมีขั้นตอนดำเนินการ ดังนี้

- ให้จัดการชำระบัญชี เว้นแต่สมาชิกมีการตกลงกันให้จัดการทรัพย์สินด้วยวิธีอื่น
- การชำระบัญชี ให้สมาชิกทั้งหมดช่วยกันจัดทำ หรือสมาชิกแต่งตั้งผู้อื่นมาเป็นผู้จัดทำ และชำระบัญชี
- การชำระบัญชีให้ทำโดยลำดับ ดังนี้
 - (๑) ให้ชำระหนี้ทั้งหลายซึ่งค้างชำระแก่บุคคลภายนอก
 - (๒) ให้ชดใช้เงินทอนและค่าใช้จ่ายซึ่งสมาชิกได้ออกไปเพื่อจัดการค้าของวิสาหกิจชุมชน
 - (๓) ให้คืนทุนทรัพย์ซึ่งสมาชิกแต่ละคนได้ลงเป็นหุ้นถ้ายังมีทรัพย์เหลืออยู่อีกเท่าไร ก็ให้เฉลี่ยแจกเป็นกำไรในระหว่างสมาชิก
- ถ้าดำเนินการตามข้างต้นแล้วพบว่า ขาดทุน ต้องนำมาเฉลี่ยขาดทุนตามสัดส่วนมูลค่าหุ้นของแต่ละคน

๓.๒ วิสาหกิจชุมชนที่เป็นนิติบุคคล

วิสาหกิจชุมชนที่ประกอบการในรูปของห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล ห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัด หรือบริษัทมหาชนจำกัด ที่จดทะเบียนนิติบุคคลกับกรมพัฒนาธุรกิจการค้า ให้ใช้เลขทะเบียนนิติบุคคล ๑๓ หลัก ที่กรมพัฒนาธุรกิจการค้าออกให้ เป็นเลขประจำตัวผู้เสียภาษี โดยไม่ต้องยื่นคำร้อง

๓.๒.๑ การจัดทำบัญชี

วิสาหกิจชุมชนเมื่อจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลแล้วเป็นผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชีตามกฎหมาย โดยมีหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชี สรุปได้ดังนี้

๑. ผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชีจะดำเนินการโดย “ผู้ที่กระทำการแทน” ดังนี้

ผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชี	ผู้กระทำการแทน
๑. ห้างหุ้นส่วนจำกัด และห้างหุ้นส่วนสามัญจดทะเบียน	หุ้นส่วนผู้จัดการ
๒. บริษัทจำกัด	กรรมการผู้จัดการ

๒. จัดให้มีผู้ทำบัญชี คุณสมบัติและเงื่อนไขของการเป็นผู้ทำบัญชี มีดังนี้

ผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชี/ประเภทธุรกิจ	คุณสมบัติของผู้ทำบัญชี
กลุ่มที่ ๑ ห้างหุ้นส่วนจดทะเบียนและบริษัทจำกัด ที่มี - ทุนจดทะเบียนไม่เกิน ๕ ล้านบาท และ - สินทรัพย์รวมไม่เกิน ๓๐ ล้านบาท และ - รายได้รวมไม่เกิน ๓๐ ล้านบาท	ไม่ต่ำกว่าอนุปริญญาหรือประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ทางการทำบัญชี
กลุ่มที่ ๒ ห้างหุ้นส่วนจดทะเบียนและบริษัทจำกัด ที่มีทุนจดทะเบียน และสินทรัพย์รวม และรายได้รวม เกินกว่าที่กำหนดไว้ในกลุ่มที่ ๑	ไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีทางการบัญชีหรือเทียบเท่า

๓. จัดให้มีการทำบัญชี นับตั้งแต่วันที่ได้รับการจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย โดยไม่คำนึงว่ามีการประกอบธุรกิจหรือมีรายได้แล้วหรือไม่

๔. จัดให้มีการทำบัญชีให้ครบถ้วนและถูกต้อง โดยมีองค์ประกอบดังนี้

(๑) บัญชีรายวัน ได้แก่ บัญชีเงินสด บัญชีธนาคาร แยกเป็นแต่ละเลขที่บัญชีธนาคาร บัญชีรายวันซื้อ บัญชีรายวันขาย และบัญชีรายวันทั่วไป

(๒) บัญชีแยกประเภท ได้แก่ บัญชีแยกประเภทสินทรัพย์ หนี้สินและทุน บัญชีแยกประเภทรายได้และค่าใช้จ่าย บัญชีแยกประเภทลูกหนี้ และบัญชีแยกประเภทเจ้าหนี้

(๓) บัญชีสินค้า

(๔) บัญชีรายวัน บัญชีแยกประเภทอื่น และบัญชีแยกประเภทย่อยตามความจำเป็นแก่การทำบัญชีของธุรกิจ

๕. เอกสารที่ต้องใช้ประกอบการลงบัญชี แบ่งออกเป็น

๑) เอกสารที่จัดทำขึ้นโดยบุคคลภายนอก เช่น ใบแจ้งหนี้ ใบเสร็จรับเงิน ใบส่งของ

๒) เอกสารที่จัดทำขึ้นโดยผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชีเพื่อออกให้แก่บุคคลภายนอก เช่น ใบแจ้งหนี้ของกิจการ ใบเสร็จรับเงินของกิจการ ใบส่งของของกิจการ

๓) เอกสารที่จัดทำขึ้นโดยผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชีเพื่อใช้ในกิจการตนเอง เช่น ใบเบิกเงิน ใบสำคัญรับ ใบสำคัญจ่าย

๖. การปิดบัญชี จัดให้มีการปิดบัญชีครั้งแรกภายใน ๑๒ เดือนนับแต่วันเริ่มทำบัญชี และปิดบัญชีทุกรอบ ๑๒ เดือนนับแต่วันปิดบัญชีครั้งก่อน

๗. จัดให้มีการทำงบการเงินและยื่นงบการเงิน งบการเงิน คือ รายงานทางการเงินและบัญชีที่มีแบบแผนเพื่อแสดงฐานะการเงิน ผลการดำเนินงาน และกระแสเงินสดของกิจการในแต่ละงวดบัญชี

องค์ประกอบหลักของงบการเงิน

- ๑) งบแสดงฐานะการเงิน งบการเงินที่แสดงข้อมูลฐานะการเงินของกิจการ ณ วันใดวันหนึ่ง
- ๒) งบกำไรขาดทุน งบการเงินที่แสดงผลการดำเนินงานของกิจการสำหรับงวด เพื่อสรุปผลการเปรียบเทียบรายได้กับค่าใช้จ่ายของรอบระยะเวลาบัญชีในบัญชีหนึ่งว่ากิจการมีผลกำไร หรือขาดทุนสุทธิเท่าใด
- ๓) งบแสดงการเปลี่ยนแปลงส่วนของผู้ถือหุ้น งบการเงินที่แสดงการเปลี่ยนแปลงกระทบบอดรายการต่าง ๆ ในส่วนของผู้ถือหุ้นระหว่างต้นงวดและปลายงวด ซึ่งแสดงให้เห็นถึงฐานะที่แท้จริงของกิจการ
- ๔) งบกระแสเงินสด งบการเงินที่แสดงถึงการได้มาและการใช้ไปของเงินสดและรายการเทียบเท่าเงินสดในรอบระยะเวลาหนึ่ง ทำให้ทราบถึงสภาพคล่องของกิจการ และกระแสเงินสดที่ไหลเวียนในกิจการ
- ๕) หมายเหตุประกอบงบการเงิน หมายเหตุประกอบงบการเงินให้ข้อมูลอื่นเพิ่มเติมที่ไม่ได้นำเสนอไว้ที่ใดในงบการเงินแต่เป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องต่อการทำความเข้าใจงบการเงินเหล่านั้น ให้ข้อมูลเกี่ยวกับเกณฑ์การจัดทำงบการเงินและนโยบายการบัญชี และเป็นการอธิบายหรือการแยกแยะของรายการที่นำเสนอในงบการเงิน

งบการเงินที่ผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชีต้องจัดทำและนำเสนอ

ประเภทธุรกิจ	งบแสดงฐานะการเงิน	งบกำไรขาดทุน	งบแสดงการเปลี่ยนแปลงส่วนของผู้ถือหุ้น	หมายเหตุประกอบงบการเงิน
ห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล ห้างหุ้นส่วนจำกัด	✓	✓		✓
บริษัทจำกัด	✓	✓	✓	✓

๘. การยื่นงบการเงิน

ประเภทธุรกิจ	กำหนดเวลาในการยื่นงบ	งบการเงินต้องได้รับการตรวจสอบและแสดงความเห็นโดย
๑. ห้างหุ้นส่วนจดทะเบียนขนาดเล็ก - ทุนไม่เกิน ๕ ล้านบาท - ทรัพย์สินรวมไม่เกิน ๓๐ ล้านบาท - รายได้รวมไม่เกิน ๓๐ ล้านบาท	ภายใน ๕ เดือนนับแต่วันปิดบัญชี	ผู้สอบบัญชีภาษีอากร (TA)
๒. ห้างหุ้นส่วนจดทะเบียน ที่มีทุน สินทรัพย์รวมรายได้รวมเกินกว่าข้อ ๑		ผู้สอบบัญชีรับอนุญาต (CPA)
๓. บริษัทจำกัด	ภายใน ๑ เดือนนับแต่วันที่งบการเงินนั้นได้รับอนุมัติในที่ประชุมใหญ่	ผู้สอบบัญชีรับอนุญาต (CPA)

๙. ส่งมอบเอกสารที่ต้องใช้ประกอบการลงบัญชีให้แก่ผู้ทำบัญชีให้ครบถ้วนถูกต้อง

ใบเสร็จรับเงิน ใบส่งของ ฯลฯ หรือเอกสารใด ๆ ที่ใช้เป็นหลักฐานในการลงรายการในบัญชี เพื่อให้บริการเงินที่จัดทำขึ้นสามารถแสดงผลการดำเนินงาน ฐานะการเงิน หรือการเปลี่ยนแปลงฐานะการเงิน ที่เป็นอยู่ตามความเป็นจริง

๑๐ เก็บรักษาบัญชีและเอกสารที่ต้องใช้ประกอบการลงบัญชี

สามารถเก็บไว้ได้ ๔ ที่ คือ (๑) สถานที่ทำการ หรือ (๒) สถานที่ที่ใช้ผลิตหรือ (๓) สถานที่เก็บสินค้าเป็นประจำ หรือ (๔) สถานที่ที่ใช้เป็นที่ทำงานประจำ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากกรมพัฒนาธุรกิจการค้าให้เก็บบัญชีไว้ที่อื่น

๓.๒.๒ การเสียภาษีของนิติบุคคล

วิสาหกิจชุมชนที่ประกอบการในรูปของห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล ห้างหุ้นส่วนจำกัด หรือบริษัทจำกัด จะต้องนำรายได้ - รายจ่ายที่เกิดขึ้นในรอบระยะเวลาบัญชีมาคำนวณหากำไรสุทธิเพื่อเสียภาษีเงินได้นิติบุคคล การคำนวณกำไรสุทธิต้องเป็นไปตามเงื่อนไขมาตรา ๖๕ ทวิ และมาตรา ๖๕ ทรี แห่งประมวลรัษฎากร โดยการยื่นแบบเสียภาษีเงินได้นิติบุคคลจะต้องยื่นแบบเสียภาษีปีละ ๒ ครั้ง ดังนี้

ครั้งที่	แบบแสดงรายการภาษี	กำไรสุทธิที่นำมาคำนวณภาษี	กำหนดเวลายื่นแบบ
๑	ภ.ง.ด.๕๑ (ครั้งแรกของรอบ ระยะเวลาบัญชี)	ประมาณการกำไรสุทธิทั้งรอบ ระยะเวลาบัญชี แล้วนำกึ่งหนึ่งของ ประมาณการกำไรสุทธิมา คำนวณภาษีเงินได้นิติบุคคล	ภายใน ๒ เดือนนับแต่วันสุดท้าย ของรอบระยะเวลา ๖ เดือน นับแต่วันแรกของรอบระยะเวลา บัญชี
๒	ภ.ง.ด.๕๐ (รอบระยะเวลาบัญชี)	นำกำไรสุทธิที่เกิดขึ้นจริงในรอบ ระยะเวลาบัญชีมาคำนวณภาษีเงิน ได้นิติบุคคล	ภายใน ๑๕๐ วัน นับแต่วัน สุดท้ายของรอบระยะเวลาบัญชี โดยต้องยื่นเป็นประจำทุกรอบ ระยะเวลาบัญชีไม่ว่าจะมีรายได้ หรือไม่

หมายเหตุ : วิสาหกิจชุมชนสามารถนำภาษีที่ถูกหัก ณ ที่จ่ายมาหักออกจากภาษีที่ต้องชำระได้

การคำนวณภาษีเงินได้นิติบุคคล

วิสาหกิจชุมชนที่จดทะเบียนห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล ห้างหุ้นส่วนจำกัด หรือบริษัทจำกัด ที่มีทุนจดทะเบียนชำระแล้วในวันสุดท้ายของรอบระยะเวลาบัญชีไม่เกิน ๕ ล้านบาทและมีรายได้จากการขายสินค้า และการให้บริการในรอบระยะเวลาบัญชีไม่เกิน ๓๐ ล้านบาท จะได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษีในการลดอัตรา และยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลสำหรับกำไรสุทธิให้แก่ SMEs (ตามพระราชกฤษฎีกาที่ ๕๓๐ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกฤษฎีกาที่ ๕๘๓ และพระราชกฤษฎีกาที่ ๖๐๓) ซึ่งคำนวณภาษีเงินได้นิติบุคคลจากฐานกำไรสุทธิ ดังนี้

$$\text{ภาษีเงินได้นิติบุคคลต้องชำระ} = \text{กำไรสุทธิทางภาษี} \times \text{อัตราภาษีเงินได้นิติบุคคล}$$

อัตราภาษีเงินได้นิติบุคคล

กำไรสุทธิ (บาท)	อัตราภาษี (ร้อยละ)
๐ - ๓๐๐,๐๐๐	ยกเว้น
๓๐๐,๐๐๑ - ๓,๐๐๐,๐๐๐	๑๕
๓,๐๐๐,๐๐๑ ขึ้นไป	๒๐

หมายเหตุ : ยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลสำหรับบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลที่มีทุนจดทะเบียนชำระแล้ว ในวันสุดท้ายของรอบระยะเวลาบัญชีไม่เกิน ๕ ล้านบาท และมีรายได้จากการขายสินค้า และการให้บริการในรอบระยะเวลาบัญชีไม่เกิน ๓๐ ล้านบาท เฉพาะกำไรสุทธิที่ไม่เกิน ๓๐๐,๐๐๐ บาทแรก สำหรับรอบระยะเวลาบัญชีที่เริ่มในหรือหลังวันที่ ๑ มกราคม ๒๕๖๐ เป็นต้นไป

ประโยชน์ของการเป็นนิติบุคคล

๑. สามารถทำนิติกรรม ธุรกรรม และถือครองสินทรัพย์ได้ภายใต้ชื่อของวิสาหกิจชุมชน
๒. ระดมทุนจากแหล่งอื่นได้ง่าย หรือสามารถกู้ยืมได้ง่ายกว่าวิสาหกิจชุมชนที่เป็นคณะบุคคล
๓. สามารถเข้าถึงบริการต่าง ๆ ของรัฐได้เพิ่มขึ้น เนื่องจากมาตรการและโครงการของหน่วยงานภาครัฐกำหนดให้ผู้ขอรับบริการหรือการส่งเสริมต้องมีสถานะเป็นนิติบุคคล
๔. นิติบุคคลมีภาระทางภาษีน้อยกว่าวิสาหกิจชุมชนที่ไม่เป็นนิติบุคคล เพราะ
 - ๔.๑ วิสาหกิจชุมชนที่ไม่เป็นนิติบุคคลคำนวณภาษีจากฐานเงินได้พึงประเมินสุทธิ เสียภาษีสูงสุดที่อัตรา ๓๕% แต่อัตราภาษีเงินได้นิติบุคคลสูงสุดอยู่ในอัตรา ๒๐% ของกำไรสุทธิ
 - ๔.๒ นิติบุคคลคิดค่าใช้จ่ายตามจริงในการคำนวณภาษี แต่วิสาหกิจชุมชนที่ไม่เป็นนิติบุคคลหักค่าใช้จ่ายด้วยวิธีเหมาจ่ายซึ่งหักค่าใช้จ่ายได้น้อยกว่า
 - ๔.๓ หากธุรกิจมีผลประกอบการขาดทุนทางภาษี สามารถนำผลขาดทุนดังกล่าวนั้น ไปใช้เป็นรายจ่ายในรอบระยะเวลาบัญชีถัดไปได้ถึง ๕ รอบระยะเวลาบัญชี ขณะที่วิสาหกิจชุมชนที่ไม่เป็นนิติบุคคล แม้ขาดทุนก็ต้องเสียภาษีเพราะคำนวณจากรายได้สุทธิ

ตัวอย่างการคำนวณภาษีเงินได้เปรียบเทียบระหว่างวิสาหกิจชุมชนที่เป็นคณะบุคคลและนิติบุคคล

วิสาหกิจชุมชน ก.ไก่ มีรายได้จากการขายผลิตภัณฑ์ของชุมชน ประเภทซื้อมาขายไป มีข้อมูลประกอบเพิ่มเติม ดังนี้

- มีรายได้จากการขายผลิตภัณฑ์ ปีละ ๔,๐๐๐,๐๐๐ บาท
- มีต้นทุนที่เกิดขึ้นจริง (ประมาณ ๘๐% ของรายได้) ๓,๒๐๐,๐๐๐ บาท
- มีค่าใช้จ่ายในการขายและบริหารที่มีเอกสารหลักฐานครบ ๕๐,๐๐๐ บาท
- จ่ายเงินเดือนให้พนักงานเดือนละ ๔๐,๐๐๐ บาท หรือ ๔๘๐,๐๐๐ บาท/ปี

ถ้าวิสาหกิจชุมชนร้านค้าชุมชน ก. เลือกจดทะเบียนเป็นนิติบุคคล โดยจัดตั้งเป็นบริษัท มีค่าใช้จ่ายในการทำบัญชีเดือนละ ๓,๕๐๐ บาท หรือ ๔๒,๐๐๐ บาท/ปี และค่าสอบบัญชี ๒๐,๐๐๐ บาท/ปี

๑. เปรียบเทียบการคำนวณภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา (ระหว่างแบบหักค่าใช้จ่ายอัตราเหมา และหักค่าใช้จ่ายตามจริง)

คำนวณภาษีแบบหักค่าใช้จ่ายอัตราเหมา		คำนวณภาษีแบบหักค่าใช้จ่ายตามจริง	
รายได้	๔,๐๐๐,๐๐๐	รายได้	๔,๐๐๐,๐๐๐
หัก ค่าใช้จ่าย (อัตราเหมา ๖๐%)	(๒,๔๐๐,๐๐๐)	หัก ค่าใช้จ่าย (ตามเอกสารจริง)	(๓,๗๓๐,๐๐๐)
หัก ค่าลดหย่อน	(๑๒๐,๐๐๐)	หัก ค่าลดหย่อน	(๑๒๐,๐๐๐)
เงินได้สุทธิ	๑,๔๘๐,๐๐๐	เงินได้สุทธิ	๑๕๐,๐๐๐
คำนวณภาษีที่ต้องชำระ (วิธีที่ ๑) ตามอัตราภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา	๒๓๕,๐๐๐	คำนวณภาษีที่ต้องชำระ (วิธีที่ ๑)* ตามอัตราภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา	เงินได้สุทธิ ๑๕๐,๐๐๐ บาท ยกเว้นภาษี
คำนวณภาษีต้องชำระ (วิธีที่ ๒) (๐.๕% x เงินได้พึงประเมิน)	๒๐,๐๐๐	คำนวณภาษีต้องชำระ (วิธีที่ ๒) (๐.๕% x เงินได้พึงประเมิน)	๒๐,๐๐๐
ชำระภาษีจากวิธีที่สูงกว่า	๒๓๕,๐๐๐	ชำระภาษีจากวิธีที่สูงกว่า	๒๐,๐๐๐

เงินได้สุทธิ ๑,๔๘๐,๐๐๐ บาท			
เงินได้สุทธิ (บาท)	อัตราภาษี (ร้อยละ)	เงินได้สุทธิ (บาท)	ภาษีต้องชำระ
๐ - ๑๕๐,๐๐๐	ยกเว้นภาษี	๑๕๐,๐๐๐	-
๑๕๐,๐๐๑ - ๓๐๐,๐๐๐	๕	๑๕๐,๐๐๐	๗,๕๐๐
๓๐๐,๐๐๑ - ๕๐๐,๐๐๐	๑๐	๒๐๐,๐๐๐	๒๐,๐๐๐
๕๐๐,๐๐๑ - ๗๕๐,๐๐๐	๑๕	๒๕๐,๐๐๐	๓๗,๕๐๐
๗๕๐,๐๐๑ - ๑,๐๐๐,๐๐๐	๒๐	๒๕๐,๐๐๐	๕๐,๐๐๐
๑,๐๐๐,๐๐๑ - ๒,๐๐๐,๐๐๐	๒๕	๔๘๐,๐๐๐	๑๒๐,๐๐๐
รวม ๑,๔๘๐,๐๐๐			๒๓๕,๐๐๐

๒. เปรียบเทียบการคำนวณภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาตามวิธีหักค่าใช้จ่ายตามจริง และการคำนวณภาษีเงินได้นิติบุคคล

คำนวณภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา (หักค่าใช้จ่ายตามจริง)		คำนวณภาษีเงินได้นิติบุคคล (จดทะเบียนบริษัท)	
รายได้	๔,๐๐๐,๐๐๐	รายได้	๔,๐๐๐,๐๐๐
หัก ค่าใช้จ่าย (ตามเอกสารจริง)	(๓,๗๓๐,๐๐๐)	หัก ค่าใช้จ่าย (ตามเอกสารจริง)	(๓,๗๓๐,๐๐๐)
หัก ค่าลดหย่อน	(๑๒๐,๐๐๐)	หัก ค่าทำบัญชี + สอบบัญชี	(๖๒,๐๐๐)
เงินได้สุทธิ	๑๕๐,๐๐๐	กำไรสุทธิ	๒๐๘,๐๐๐
คำนวณภาษีที่ต้องชำระ (วิธีที่ ๑) ตามอัตราภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา	-	คำนวณภาษีเงินได้นิติบุคคล* (กำไรสุทธิไม่เกิน ๓๐๐,๐๐๐ บาท ยกเว้นภาษี)	-
คำนวณภาษีต้องชำระ (วิธีที่ ๒) (๐.๕% x เงินได้พึงประเมิน)	๒๐,๐๐๐		
ชำระภาษีจากวิธีที่สูงกว่า	๒๐,๐๐๐	ภาษีที่ต้องชำระ	-

๓.๓ ภาษีมูลค่าเพิ่ม

ภาษีมูลค่าเพิ่ม (Value Added Tax) หรือ VAT เป็นการเก็บภาษีจากการขายสินค้าหรือการให้บริการ ในแต่ละขั้นตอนการผลิตและจำหน่ายสินค้าหรือบริการ ทั้งที่ผลิตภายในประเทศและนำเข้าจากต่างประเทศ ผู้ที่มีหน้าที่เสียภาษีมูลค่าเพิ่ม ได้แก่ ผู้ประกอบการที่เป็นผู้ผลิตหรือเป็นผู้ที่ขายสินค้าหรือให้บริการในทางธุรกิจหรือวิชาชีพ เป็นปกติธุระ ไม่ว่าจะประกอบกิจการในรูปของบุคคลธรรมดา คณะบุคคล หรือห้างหุ้นส่วนสามัญที่มีใช้นิติบุคคล หรือนิติบุคคลใดๆ รวมถึงวิสาหกิจชุมชน หากมีรายรับจากการขายสินค้าหรือให้บริการเกินกว่า ๑.๘ ล้านบาทต่อปี และมีหน้าที่ต้องยื่นคำขอจดทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่มเพื่อเป็นผู้ประกอบการจดทะเบียน (หากไม่เกินก็ขอจดทะเบียนได้)

การคำนวณภาษีมูลค่าเพิ่ม

ภาษีมูลค่าเพิ่มที่วิสาหกิจชุมชนต้องเสีย คำนวณจากการนำภาษีขายทั้งเดือนภาษีมาหักด้วยภาษีซื้อทั้งเดือนภาษี หากมีภาษีขายมากกว่าภาษีซื้อ ให้ชำระภาษีส่วนต่างนั้น หากมีภาษีซื้อมากกว่าภาษีขาย จะขอคืนภาษีส่วนต่างเป็นเงินสดหรือยกไปเครดิตภาษีในเดือนถัดไปได้ ดังนี้

ภาษีมูลค่าเพิ่ม	เท่ากับ	ภาษีขาย - ภาษีซื้อ
หากภาษีขาย > ภาษีซื้อ	เท่ากับ	ภาษีมูลค่าเพิ่มที่ต้องชำระ
หากภาษีขาย < ภาษีซื้อ	เท่ากับ	ภาษีที่มีสิทธิขอคืนหรือขอเครดิตภาษี

- **ภาษีขาย** หมายถึง ภาษีมูลค่าเพิ่มที่ผู้ประกอบการจดทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่มได้เรียกเก็บ หรือพึงเรียกเก็บจากผู้ซื้อสินค้าหรือผู้รับบริการ เมื่อมีการขายสินค้าหรือรับค่าบริการ
- **ภาษีซื้อ** หมายถึง ภาษีมูลค่าเพิ่มที่ผู้ประกอบการจดทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่ม ได้จ่ายให้กับผู้ขายสินค้าหรือผู้ให้บริการที่เป็นผู้จดทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่ม เมื่อซื้อสินค้าหรือชำระค่าบริการเพื่อใช้ในการประกอบกิจการของตน ภาษีซื้อที่จะนำมาหักได้นี้คลุมไปถึงภาษีซื้อของสินค้าประเภททุนด้วย

การจดทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่ม

๑. วิชาสหกิจชุมชนต้องยื่นแบบคำขอที่ใช้ในการจดทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่ม แบบ ภ.พ.๐๑ ในเขตกรุงเทพมหานครขอรับได้ที่สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขา (เขต) หรือสำนักงานสรรพากรพื้นที่ สำหรับในจังหวัดอื่นขอรับได้ที่สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขา (อำเภอ) ทุกแห่ง หรือทางเว็บไซต์ www.rd.go.th พร้อมเอกสารประกอบ ดังนี้
 - คำขอจดทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่มตามแบบ ภ.พ.๐๑ จำนวน ๓ ฉบับ
 - สำเนาทะเบียนบ้านหรือหลักฐานแสดงการอยู่อาศัยจริง พร้อมภาพถ่ายสำเนาดังกล่าว
 - บัตรประจำตัวประชาชนและบัตรประจำตัวผู้เสียภาษีอากร พร้อมภาพถ่ายบัตรดังกล่าว
 - ภาพถ่ายสัญญาเช่าอาคารหรืออสังหาริมทรัพย์อันเป็นที่ตั้งสถานประกอบการ (กรณีเช่า) หรือภาพถ่ายหนังสือยินยอมให้ใช้เป็นที่ตั้งสถานประกอบการ และหลักฐานแสดงกรรมสิทธิ์ พร้อมสำเนาทะเบียนบ้านอันเป็นที่ตั้งสถานประกอบการและภาพถ่ายเอกสารดังกล่าว
 - หนังสือจัดตั้งห้างหุ้นส่วน พร้อมภาพถ่ายหนังสือดังกล่าว (กรณีเป็นห้างหุ้นส่วนสามัญหรือคณะบุคคล) หรือวิชาสหกิจชุมชน
 - หนังสือรับรองของนายทะเบียนห้างหุ้นส่วน บริษัท พร้อมวัตถุประสงค์ หนังสือบริคณห์สนธิและข้อบังคับ และใบทะเบียนพาณิชย์ พร้อมภาพถ่ายหนังสือดังกล่าว (กรณีเป็นนิติบุคคล)
 - บัตรประจำตัวประชาชนของกรรมการผู้จัดการ หรือหุ้นส่วนผู้จัดการ และสำเนาทะเบียนบ้าน พร้อมภาพถ่ายเอกสารดังกล่าว
 - แผนที่ซึ่งแสดงที่ตั้งของสถานประกอบการโดยสังเขป และภาพถ่ายสถานประกอบการ
 - กรณีมอบอำนาจให้ผู้อื่นทำการแทนต้องมีหนังสือมอบอำนาจปิดอากรแสตมป์ ๑๐ บาท บัตรประจำตัวประชาชนของผู้มอบอำนาจและผู้รับมอบอำนาจพร้อมภาพถ่ายบัตรดังกล่าวโดยผู้รับมอบอำนาจต้องมีอายุ ๒๐ ปีขึ้นไป

ทั้งนี้ วิชาสหกิจชุมชนต้องยื่นภายใน ๓๐ วันหลังจากรายรับเกิน ๑.๘ ล้านบาท หรือยื่นล่วงหน้า ๖ เดือนก่อนเริ่มกิจการก็ได้

หน้าที่ของวิชาสหกิจชุมชนที่จดทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่ม

๑. เรียกเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มจากผู้ซื้อสินค้าหรือผู้รับบริการ และออกไปกำกับภาษีเพื่อเป็นหลักฐานในการเรียกเก็บภาษีมูลค่าเพิ่ม
๒. จัดทำรายงานตามที่กฎหมายกำหนด ซึ่งได้แก่
 - รายงานภาษีซื้อ
 - รายงานภาษีขาย
 - รายงานสินค้าและวัตถุดิบ
๓. ยื่นแบบแสดงรายการเพื่อเสียภาษีตาม แบบ ภ.พ. ๓๐ โดยให้ยื่นแบบภายในวันที่ ๑๕ ของเดือนถัดไป

วิสาหกิจชุมชนสามารถยื่นชำระภาษีมูลค่าเพิ่มได้ที่

๑. สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขา (เขต/อำเภอ) ในท้องที่ที่สถานประกอบการตั้งอยู่
๒. กรณีมีหลายสาขาและได้รับอนุมัติให้ยื่นแบบรวมคำนวณภาษี ให้ยื่นแบบรวม ณ สำนักงานสรรพากรสาขา (เขต/อำเภอ) ในท้องที่ที่สำนักงานใหญ่หรือสำนักงานสาขาที่ได้รับอนุมัติตั้งอยู่
๓. ยื่นทางอินเทอร์เน็ต www.rd.go.th ในเวลากำหนด

วิสาหกิจชุมชนทำธุรกิจที่อยู่ในข่ายต้องจดทะเบียนฯ แต่ไม่ได้จดทะเบียนมีความผิด ดังนี้

๑. ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน ๑ เดือน หรือปรับไม่เกิน ๕,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ
๒. เสียภาษีมูลค่าเพิ่มที่คำนวณจากยอดขายสินค้าหรือบริการ ตั้งแต่วันที่มิมีหน้าที่จดทะเบียนฯ เพื่อเป็นผู้ประกอบการฯ
๓. เสียเบี้ยปรับ ๒ เท่าของเงินภาษีที่ต้องชำระในแต่ละเดือนภาษี
๔. เสียเงินเพิ่มอัตราร้อยละ ๑.๕ ต่อเดือน หรือเศษของเดือนของเงินภาษีที่ต้องชำระ
๕. ไม่มีสิทธินำภาษีมูลค่าเพิ่มที่ถูกผู้ประกอบการจดทะเบียนอื่นเรียกเก็บในขณะที่ยังไม่ได้จดทะเบียนฯ ไปหักออกจากภาษีที่ต้องชำระได้ (ภาษีขาย)

ปัญหาอุปสรรค แนวทางในการแก้ไข และข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับหน้าที่ทางภาษีของวิสาหกิจชุมชน

ปัญหาอุปสรรค

๑. การจัดทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชนยังไม่เป็นระบบเพราะขาดความรู้ในการจัดทำบัญชีและการยื่นเสียภาษี
๒. ระเบียบ/ข้อบังคับของราชการในด้านภาษีของวิสาหกิจชุมชนภาคการเกษตรขาดความชัดเจน
๓. การขาดการประสานงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านการจัดทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชนภาคการเกษตร
๔. สมาชิกของวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ ซึ่งส่งผลให้ขาดโอกาสในการเรียนรู้และทำความเข้าใจด้านภาษีและการจัดทำบัญชีอย่างเหมาะสม
๕. วิสาหกิจชุมชนที่มีรายได้ต่อปีเกิน ๑,๘๐๐,๐๐๐ บาทต่อปี ต้องเสียภาษีต่อกรมสรรพากร ซึ่งเป็นข้อจำกัดของวิสาหกิจชุมชนในการยกระดับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนให้เกิดการต่อยอดพัฒนา และสร้างชุมชนเข้มแข็งได้อย่างยั่งยืน

แนวทางแก้ไขและข้อเสนอแนะ

๑. จัดทำหลักสูตรฝึกอบรมบัญชีอย่างง่ายที่สอดคล้องกับบริบทของวิสาหกิจชุมชน และมอบหมายเจ้าหน้าที่เกษตรตำบลเป็นที่เล็งติดตามอย่างต่อเนื่อง
๒. เสนอให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมกันจัดทำ “แนวทางการปฏิบัติด้านภาษีของวิสาหกิจชุมชนภาคการเกษตร” ที่ชัดเจน เข้าใจง่าย และสามารถนำไปใช้ได้จริง
๓. จัดตั้งคณะกรรมการระดับพื้นที่ โดยบูรณาการเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดบทบาทหน้าที่ร่วมกันอย่างชัดเจน
๔. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเยาวชนในชุมชน เพื่อทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยด้านการเรียนรู้ และจัดทำบัญชีแก่สมาชิกผู้สูงอายุ
๕. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีการกำกับดูแลการเสียภาษีของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เพื่อยกระดับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนให้เกิดการต่อยอดพัฒนา และสร้างชุมชนเข้มแข็งได้อย่างยั่งยืนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

๑. คู่มือการจดทะเบียนพาณิชย์ ตามพระราชบัญญัติทะเบียนพาณิชย์ พ.ศ. ๒๔๙๙, กรมพัฒนาธุรกิจการค้า, ๒๕๕๓.
https://www.dbd.go.th/download/downloads/๐๑_tp/text_people.pdf
๒. คู่มือภาษีสำหรับวิสาหกิจชุมชน ฉบับปรับปรุงใหม่, กรมสรรพากร, ๒๕๖๒.
http://www.rd.go.th/publish/fileadmin/user_upload/porkor/taxused/community_๒๕๖๒.pdf
๓. คำแนะนำการจดทะเบียนจัดตั้งห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคลและห้างหุ้นส่วนจำกัด, กรมพัฒนาธุรกิจการค้า
https://www.dbd.go.th/download/downloads/๐๒_hs/intro_step_hs_estab.pdf
๔. การจดทะเบียนจัดตั้งบริษัทจำกัด (ภายในวันเดียว), กรมพัฒนาธุรกิจการค้า
https://www.dbd.go.th/download/downloads/๐๓_boj/intro_step_bj_establish_๑.pdf
๕. คู่มือการจดทะเบียนสหกรณ์ กรมส่งเสริมสหกรณ์ ๒๕๕๗
<https://drive.google.com/file/d/๐B๔๓SEBYiqq๓๓bkJRSElMUmt๒aDA/view>
๖. การจัดตั้งกลุ่มเกษตรกร, กรมส่งเสริมสหกรณ์
<https://drive.google.com/file/d/๐Bo๘XNpkkU๐C๒VHA๒Wld๓b๑pDU๒s/view>
๗. กระบวนการยื่นคำขอจดทะเบียนเป็นสถาบันการเงินประชาชน
http://pfi.fpo.go.th/pfi/file_link /กระบวนการยื่นคำขอจดทะเบียนเป็นสถาบันการเงินประชาชน.pdf
http://pfi.fpo.go.th/pfi/file_link/แผ่นพับข้อมูล%๒๐สง%๒๐ปช.pdf
๘. คู่มือการปฏิบัติงานของกรมสรรพากร เรื่องการใช้เลขประจำตัวผู้เสียภาษีอากร
https://www.rd.go.th/fileadmin/user_upload/ita/๒๕๖๓/O๑๓_๑.pdf
๙. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์